

Vårda dina rågångar

Rågångarna är ofta alltför förbisedda verktyg i skogsbruket. Då fastighetsgränsen utgör en skiljelinje mellan olika fastigheter är det framför allt mycket viktigt med grannsamverkan vid skötsel och uppmärkning av rågångar.

Ta ansvar, var överens och gör översyn!

Illustration: Gunilla Guldbland

De flesta gränser i skogsmark är gjorda vid laga skiften under 1800-talet. Gränserna markerades då med råstenar i hörnen, oftast en stor sten med några mindre lagda runt om.

Ibland lades även en ”visarsten”, en avlång sten, i gränsens riktning. Modernare typer av markeringar är oftast järnrör, trästolpar eller stakkäppar.

Du som markägare kan göra en hel del själv.

Börja med att kontakta rågrannen innan du påbörjar något. Gemensamt kan ni då komma överens om vad som gäller och söka fastighetsgränsen, hugga upp den, måla på träd i gränslinjen, sätta ut pinnar/stakkäppar, snitsla med mera.

Många olika tecken

Vid sök av gränser finns det ”historiska tecken” i skog och mark som kan vara

till stor hjälp för att fastställa var gränsen går. Som tidigare nämnts handlar det om råstenar i hörn, visarstenar, järnrör eller trästolpar. För övrigt finns även inhuggna markeringar i träd, bläckor; eller diken, hagar, stenmurar, stängseltråd, ruskor, käppar, avkvistade stammar, äldre målade märken och gamla snitslingar. Oftast är det lättast att hitta markeringar i ändpunkter eller i hörn.

Tekniska hjälpmedel

Det viktigaste hjälpmedlet för att se var gränser går är de kartor (från ”Laga skifte”) och handlingar som upprättats vid lantmäteriförrättningar. Du har även god hjälp av Fastighetskartan.

Text: Rolf Sandberg
skogsinspektor, region Umeå

Bildförklaringar

- ① Hörnröse med käpp/stolpe.
- ② Visarsten (inom 20 meter från hörn).
- ③ Rågångsröse.
- ④ Rågång utmärkt med färg på trädstam.
- ⑤ Det finns inga vedertagna mått när det gäller rågångar, men i grova drag är en omkring två meter bred gata tillräcklig.
- ⑥ Eftersatt rågång som har vuxit igen.

Att hitta gränser

- Gå ut tillsammans med rågrannen – delat ansvar – var överens.
- Starta i hörn eller ändpunkter. De är ofta tydliga och större.
- Hörnstenen är vanligen stor och "toppig" med omkringliggande mindre stenar.
- Ibland finns en "visarsten" inom 20 meter från råstenen/hörnstenen.
- Vägledning kan fås av gamla gärdesgårdar, hagar, taggtråd, diken eller stenmurar, liksom märken som kvistade träd, ruskor eller bläckor.
- På myrar kan det finnas en lite grövre, tillspetsad käpp/stolpe. En övervuxen upphöjning kan vara en förmultnad käpp/stolpe som är intakt nere i myren.
- Leta efter gamla kartor och prata med de äldre i byn.
- Sök beståndsgränser (skillnad i skötsel, trädslag eller ålder).

Skötsel av rågångar

- Röj upp och stamkvista rejält längs rågången.
- Skydda rågångsrösen. Markera dem helst med en käpp/stolpe vid sidan om.
- Måla gärna rågångsträd eller markera med käppar/stolpar.
- Vid avverkningar spara gärna färgmärkta träd eller högstubbar (av största vikt vid slutavverkning på båda sidor om en rågång).
- Översyn med jämna mellanrum, helst tillsammans med rågrannen.

Om du har funderingar kring dina rågångar – kontakta din skogsinspektor!

Vad säger lagen?

De juridiska reglerna kring gränser styrs av jordabalken (se vidare på <https://lagen.nu/1970:994>)

- Rågångsrösen är skyddade enligt lag och får ej flyttas, förstöras eller göras om.
- Om röse/rör skadats eller dolts – försök ej återställa/återplacera, utan låt vara.
- Råstenar och andra gränsmarkeringar på marken gäller i första hand – inte kartan.
- Rättslig Fastighetsbestämning får endast göras av Lantmäteriet.

De nya GPS-navigatorerna går naturligtvis bra att använda, men det finns anledning att påpeka att deras noggrannhet har stor variation. Rågångar utstakade med hjälp av GPS har rent juridiskt ingen starkare giltighet jämfört med enbart kompassgångna eller på annat sätt utstakade.

Finns inga rågångsmärken, eller om man är oense med rågrannen, så går det att få läget bestämt rättsligt via en så kallad "Fastighetsbestämning". En sådan begärs hos Lantmäteriet.

Se vidare på
www.lantmateriet.se och *fastigheter*.